

Sixten Marklund tolk

— Det går att läsa läroplanen som fan läser bibeln. Men det är man inte betjänt av.

De största nyheterna i Lgr 80 gäller ansvaret för en lokal planering.

Men den som kan sin skolhistoria vet att lokalt utfärdade läroplaner inte är något nytt — senast föreskrevs de i 1921 års folkskolestadga.

Temastudier ska bli obligatoriska, det är ett annat inslag i den nya läroplanen.

Vad det kan föra med sig inser kanske inte alla som en gång sade ja till förslaget...

Det är en konst att läsa läroplaner, säger **Sixten Marklund**, pedagogikprofessor med SÖ-förflutet, i en intervju med *Lärartidningen*. Nu har han skrivit en bok som heter **Läroplaner — arbetsplaner: Utblickar och kommentarer inför Lgr 80**. Han ger där en bakgrund till hur den nya läroplanen kommit till, arvet från tidigare läroplaner, hur politiken styr läroplansförfattarna, differentieringsdebatten.

Du har kallat din bok en hjälprede för den som vill sätta sig in i Lgr 80. Behövs det hjälp för att läsa läroplaner?

— Ja det tycker jag nog. Själva läroplanen säger ingenting om vad som är nytt och vad som är gammalt jämfört med tidigare läroplaner. Den ger också mycket ringa vägledning om vad som står vid sidan av — i skollag och skolstadga t.ex.

— Läroplanstexten ger inte heller någon bakgrund till de senaste årens debatt i differentieringsfrågan — ska vi ha linjer eller tillvalsämnen, hur stort ska tillvalet vara? Man får helt enkelt inte närma sig läroplanen historielös, menar jag.

— Om man läser Lgr 80 som fan läser bibeln, kan man naturligtvis finna en massa oklarheter. Det är man inte betjänt av. Men jag vill nog påstå att

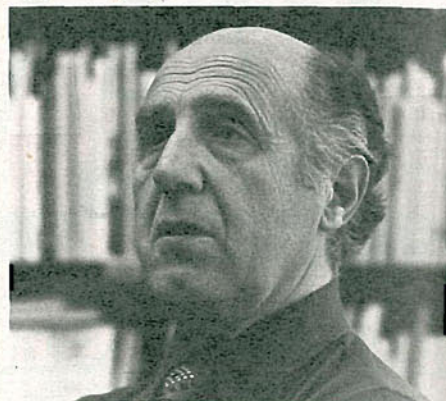
lika fint skriven rent språkligt sett som Lgr 62 och Lgr 69 är inte denna. Förr lades det ner mycket stor möda på att göra en välskriven läroplan, lätt att citera. Det skulle bli något av en profan bibel. Så kan man inte betrakta Lgr 80s mål och riktlinjer.

— Rent allmänt gäller om den här läroplanen att den drar upp till stadgenivå det som tidigare gavs som SÖ-anvisningar. Det tycker jag är riskabelt. I en stadga som ska gälla juridiskt får man inte dra upp exempel på hur man kan göra. Sådana skrivningar bidrar inte till att öka graden av precision och konkretion.

Läroplaner och politik

De ändringar som regeringen gjort i SÖs kursplaneförslag anser Sixten Marklund gjorts till en onödigt stor fråga. Och formellt sett har regeringen

— Säg inte att regeringen och SÖ har svårt att förstå varandra! Det har bara knölat till sig på ett par punkter.

rätt att göra sådana ändringar, framhåller han.

— Frågan är om det var så klokt. Gentemot lärarna och skolledarna, som skall läsa läroplanen, tycker jag inte det var särskilt taktiskt. Det finns nämligen en punkt i läroplanerna som alltid visat sig kritisk, och det är hur man ska föra in övergripande utbildningsmål i enskilda ämnen. Har jag något ansvar för estetisk fostran, undrar språkläraren. Jo, naturligtvis har han det. Och när matematikläraren säger att jamen samarbete, det är väl inte mitt problem? Ja då är det på samma sätt just hans problem. Finns det då några tips eller rentav bestämmelser att sätta in i hans ämne om hur sådant kan realiseras, tycker jag man bör göra det.

— Det är precis sådant som lärarna efterlyser — anvisningar i konkret form. Nu kunde detta ha tagits in mer av i enskilda ämnen, men där var man återhållsam.

— Regeringen har lagt sig till med ett eget litet SÖ i form av experter. Och naturligtvis har de all rätt att ha experter, men man bör göra upp hur arbetsfördelningen ska vara. Det har ännu inte gjorts.

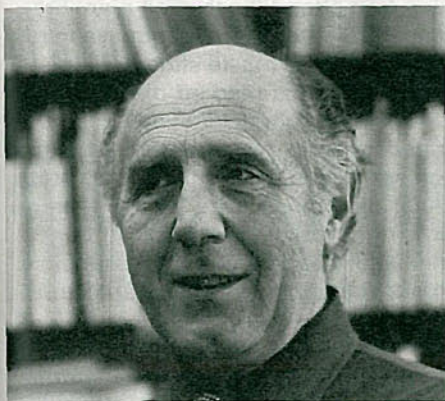
— Företrädare för regeringen har sagt att SÖ skulle ha agerat politiskt mot regering och riksdag. Det är en mycket allvarlig beskyllning. Jag kan inte under mitt långa liv i SÖ erinra mig ett enda tillfälle när något sådant hänt. Däremot massor av tillfällen när regeringen sagt "det där får ni ta hand om" då man alltså givit SÖ i uppdrag att utfärda anvisningar.

Som i B-skolan

Ett av SIAs nyckelord var decentralisering. Den lokala arbetsplanen är en av de viktigaste punkterna i Lgr 80. Att göra en arbetsplan är dock ingen decentraliserad uppgift, framhåller Sixten

ar nya läroplanen

— Jag är lite förvånad att LR så enkelt accepterade förslaget om temastudier!

Marklund, utan ett nytt åliggande för skolan.

— Men vi är ganska historielösa om vi tror att arbetsplanen inte existerat tidigare. Den var nödvändig i den gamla B-skolan, där läraren måste planera undervisningen vecka för vecka. Vi har kommit ifrån det här med egen planering när B-skolan organiserades om.

— Dessutom har våra läromedelsmakare varit så förtvivlat nitiska att de tagit över arbetet, vilket passiviserat lärarna. Därför menar jag att arbetsplanen är en god tanke. Vi ska hoppas den går att genomföra, ty det blir jobbigt för lärarna.

Den frågan har förstås många fackliga aspekter: Har lärarna tid? Och kan de, behövs fortbildning?

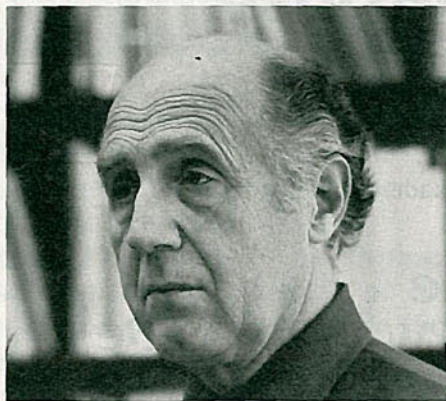
— Det här kan ingen åka runt och lära ut, det vore rentav mot själva grundidén, tycker jag. Men på något vis måste stål kunna slipa stål. Genom att de träffas och pratar om det här ska det gå att få fram ett sätt att arbeta. Men ingen ska tro att det blir någon fullständig arbetsplanering från början. Det blir en start, ett första försök. Sen får man göra om det till nästa år.

Tondöva för stålmän

Ett exempel på vad som ska ingå i arbetsplanen är kampanjverksamheten, säger Sixten Marklund.

— Man kan fråga sig om inte skolorna själva bör göra sina egna kampanjer lite mer än som nu sker. Annars löper de risken att bli överkörda av skilda kampanjsystem — från utbildningsdepartementet, från socialstyrelsen, från

— Om man dröjer med att genomföra LUT går det ju alltid att skylla på sparplanen.

SÖ. Det är ju inte bara stålmän! Det har blivit för mycket och det tror jag inte hjälper de arma barnen. Till slut blir de tondöva för kampanjer.

När det gäller det valfria blocket på högstadiet låter du väldigt positiv i boken. Du talar om en inre pedagogisk differentiering. Men den elev som väljer praktiska ämnen under en tredjedel av högstadietiden är väl ändå illa rustad för vidare studier. Det handlar ju inte bara om formella kompetenskrav. Finns det inte en risk för tidig "stämpling" även i detta system?

— Så kan det förefalla. Propositionen säger också att ca 30 procent av högstadiets samlade tid ska vara val efter individuella förutsättningar. Men detta ska ske utan organisatorisk uppdelning, så står det skrivet.

— Det här blir ett problem för det gäng som utformar en arbetsplan. De har en viss mängd timmar som måste fördelas på det och det sättet. De får gruppera själva helt enkelt.

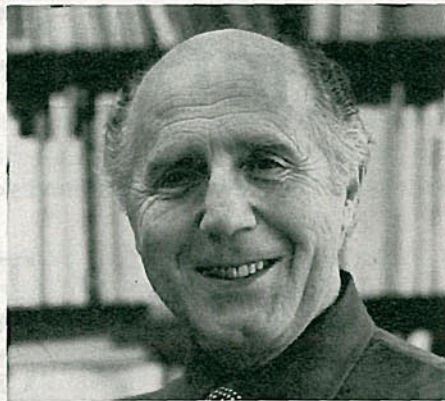
Inget utrymme för elitgrupper

Men de som här ser nya möjligheter till en fast nivågruppering kommer att bli besvikna, förutspår Sixten Marklund.

— Det kommer att bli svårt att organisera sig fram till något slags linjindelning. Detta beror helt enkelt på att timtalet inte räcker. Man kommer att få ha olika temastudier i samma elevgrupp, något annat kan jag inte tänka mig.

— Det är detta vi nästan förgäves har försökt med i 20–30 år och som Stellan Arvidsson talade så mycket om, nämligen individualisering inom klassens ram. Detta är nu mer eller mindre spikat i läroplanspropositionen.

— Vi ska lita på att i första hand lärare och skolledare finner de goda lösningarna.

— Hur man sedan ska använda olika resurser för att göra det möjligt, ankommer på det enskilda lärargänget och rektor. Men det blir inte lätt att ta ett tema här och skicka ett annat till nästa rum — om grupperna ska ha en lärarkraft med sig.

— Det här har regeringen säkert insett, det var ju Birgit Rodhes förslag. Men jag är lite förvånad över att lärarorganisationerna, särskilt LR, så enkelt accepterade förslaget. LR har ju hela tiden velat ha en klarare strukturering av begåvade och obegåvade, praktiska och teoretiska.

Britt Mogård lär ha sagt att Lgr 80 inte skulle innebära någon styrning av metodiken. "Om detta kan meningarna vara delade", skriver du i din bok. Hur menar du?

— Enbart avgränsandet av ett tema är ett metodproblem menar jag. Man kommer också snabbt att inse att här tvingas vi jobba tvärs över ämnesgränserna. Då blir det i högsta grad ett metodproblem. Det står visserligen i läroplanstexten att om lärare och elever så önskar kan man jobba över gränserna. Men jag har svårt att tänka mig ett tema som "Hur vi bevarar sjöarna rena" eller liknande utan att man kommer in på flera olika ämnen utöver kemi. Om det ska vara ett tema i den mening som jag vill se det.

— Här finns det risk för att våra otroligt ambitiösa läromedelsförlag ställer upp med färdiggjorda teman. Därmed skulle vi vara inne i samma härva igen. Då blir det ingen egen planering och ingen hänsyn till egna sura sjöar.

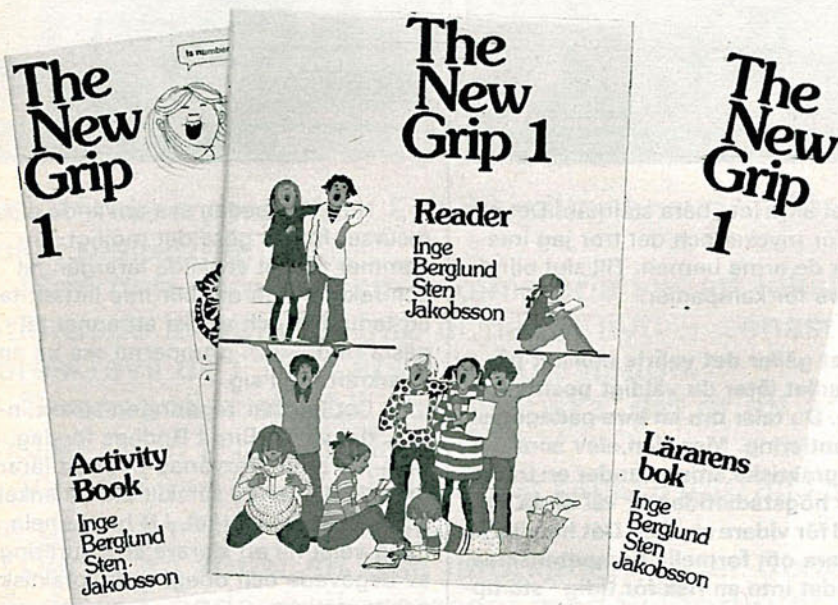
Du skriver att Lgr 80 inte helt befriats från gamla realskolan — det är fortfarande en ämnesbunden läroplan. Men det talas också om att stadiegränserna

Mer om Lgr 80

Innehållet i den nya läroplanen kommer att presenteras utförligt i *Lärartidningen* nr 35/80.

Har du synpunkter

på The New Grip 1, som vi skickade till skolan nyligen?

Vi vet att engelskundervisningen med The New Grip skiljer sig mycket från den du är van vid. Men vi vet också att den ger eleverna en effektivare muntlig träning och aktivering.

The New Grip 1 är alltså den nya boken för 4:or som skall börja med engelskan.

Den är naturligtvis lika användbar för 4:or som haft en annan bok på lågstadiet; då blir åk 5 och 6 mera givande – både för lärare och elever!

Har du inte sett

The New Grip 1? Tala med din huvudlärare eller ring närmaste regionkontor! Där kan du även få uppgift på klasser som provat The New Grip!

ESSELTE STUDIUM
AKADEMIFÖRLAGET

Norra regionen Ö. Rådhusgatan 6 ☐ Ö. Rådhusgatan 6, 902 46 UMEÅ ☎ 090/13 70 00
Östra regionen Drottninggatan 108 ☐ 112 85 STOCKHOLM ☎ 08/52 06 60
Västra regionen Karl Gustavsgatan 13 ☐ Box 3075, 400 10 GÖTEBORG ☎ 031/17 99 30
Södra regionen Torggatan 4 ☐ Box 4086, 203 11 MALMÖ ☎ 040/770 70

ska suddas ut, att skolan ska syfta till omsorg och vård likaväl som till undervisning och inläring. Vilken lärarutbildning behövs för Lgr 80?

– Man måste alldeles klart närma sig LUT-tanken, dvs en gemensam utbildning från ettan till och med nian. Frågan är bara hur mycket som ska vara gemensamt. Vi måste sluta skilja på de gamla stadierna med ett djupt dike vid årskurs sex, som är det verkliga arvet från det gamla systemet med primär- och sekundärundervisning; klasslärare slutar där ämneslärare tar vid. Men nu är vår grundskola så funtad att den innefattar bägge två – då måste vi se till att vi inte har kvar den där skarpa gränsen.

– Den nya skolan har en annan uppdelning, nämligen mellan obligatorisk och efterobligatorisk skola, och den gränsen blir skarpare.

– Hur det går med LUT? Ja det vill jag inte uttala mig om. Men om man nu dröjer med att genomföra LUT-tanken – och den risken är stor – så kan man ju alltid återföra det på sparplanen. Frågan är om svensk reformverksamhet alls är möjlig annat än i en stigande ekonomi.

Specialist på vattenödlor

Men fortbildning behövs eller snarare fördjupning, anser Sixten Marklund.

– Hittills har vi i alltför hög grad försökt fylla diken i lärarnas kunskaper när det kommit något nytt. Vad vi dessutom behöver är att bygga på topparna. Jag känner en lärare som är specialist på vattenödlor. En sådan lärare borde man låta studera vidare på vattenödlor. Det kan ge arbetssätt och berkningsmetoder som sprider sig.

– Med det menar jag att det även inom klasslärarskråets ram alltid behövs specialister. Den jämntjocke klassläraren tror jag inte så mycket på.

Till slut: Tror du att Lgr 80 kommer att ge oss en bättre skola för de elever med särskilda behov som SIA talar om?

– Jag tror trots allt att vi ska lita på att lärare och skolledare i första hand kan hitta egna lösningar. Vad vi har gjort tidigare var på den organisatoriska sidan: Delningstal för hjälpklasser, läsklasser, obs-klasser; kliniktjänster och kompanjonlärare. Om man nu bara får behålla de resurser som detta innebär så tror jag att lärarna kan komma med lokala uppfinningar som från fall till fall blir lite bättre.

– Det gäller att söka lösningar inom de ramar vi har, vilket Lgr 80 tagit fasta på. Jag tror inte att vi kan göra den svenska skolan nämnvärt dyrare, säger Sixten Marklund.